

zid; prejšnje množstvo kulturnih, družbenih, nacionalnih, zgodovinskih in drugih delitev in povezav je zreducirala le na tisto od Rostocka do Trsta.

Tudi brisanje ločnice je potekalo postopoma in v različnih vzhodnoevropskih državah različno. Poljski družboslovec Jerzy J. Wiatr pravi, da so bili v novih zunanjepolitičnih razmerah – spremembah v sovjetski strategiji – glavni notranji dejavniki zatona in dokončnega padca socializma na teh področjih zlasti neučinkovit gospodarski sistem, ki je ustvarjal gospodarsko krizo; rast politične opozicije; in »dekomunizacija« komunističnih partij, znotraj katerih je prihajalo do vse večje demokratizacije, pluralizacije, pragmatizma, do opuščanja ideološke dogmatičnosti in do krepitve nacionalističnih teženj. Sodobnost teh držav na prehodu je zaradi tega znova na usodnem razpotju smeri, ki lahko vodijo tako v mirno prihodnost in blaginjo ter v nove načine vladavine demokracije kot v krize, nestrpnosti, nove totalitarizme in celo v vojne spopade.

Odgovori na ta odprta vprašanja bodo obenem pomenili oblikovanje novih zemljepisno zaokroženih celot na stari celini. Seveda ob nujnem upoštevanju družbenih, kulturnih, umetnostnih, religijskih in drugih meril.

Mitja Velikonja

MARJAN SVETLIČIČ

Teorije mednarodne proizvodnje

Avtor se je lotil področja, ki postaja vsako leto v večjem deležu steber mednarodne menjave. Pri tem moramo vedeti, da je pojav transnacionalnih družb, ki postavljajo svoje proizvodne obrate v raznih državah po nagibih, ki jih vodijo, zelo različni, nepregledni in težko sprejemljivi razlogi in interesi, zelo mlad, saj je doživel splošen razvoj komaj v osemdesetih letih našega stoletja. Zato se je tudi ekonomska veda tega fenomena lotila z raziskavami zelo pozno – kot vedno v znanosti, kot ugotavlja sam avtor v

začetku svojega dela, ko le bolj sledi temu, kar se v realnem življenju zgodi in pojasni za nazaj ter tako deloma kaže tudi na možne smeri prihodnjih gibanj.

Tuje neposredne naložbe so se z največjim razmahom pričele po ustanovitvi skupnega evropskega trga, ko so zlasti ameriške družbe, pa tudi druge, tekmoval, kdo bo v Evropi prvi postavil svoje podružnice. Pri tem je pričel poleg oprijemljivega, čvrstega kapitala prevladovati neoprijemljivi kapital, kot so znanje, patenti in nove tehnologije. Tehnologije so bile torej osnova, na kateri so se odvijali ekonomski pojavi.

Z mednarodno proizvodnjo so povezani tudi mednarodni in dvostranski politični odnosi. Razviden je prevladujoči vpliv vladne ureditve, ki je lahko prijazna transnacionalnim podjetjem ali bolj ali manj sovražna, za kar so vzrok notranji razlogi domačega kapitala. Glede na vse te in druge dejavnike je avtor razvrstil teorije mednarodne proizvodnje, ki si slede kronološko glede na vse bolj globalno in interdisciplinarno vključevanje raznih področij. To so mlade teorije, kakor je ekonomija multinacionalnih podjetij nova. Pri tem ima raziskovalec v Sloveniji veliko prednost, ker ni veliko kasnitve ter se lahko pridruži raziskavam s svojo raziskavo posebnih vidikov, npr. s stališča majhen države z razmeroma visoko razvitenostjo – ali mlade države po odcepitvi od velikega trga, na katerem je imela monopolni položaj, ter si šele ustvarja svoj nastop na tujih trgih, hkrati pa jo skrbijo njena neodvisnost in kulturni pogledi, nacionalne identitete z jezikom ter z vrsto nacionalnih predhodkov pred vse večjim vplivom tujega kapitala.

Avtor je prav zato ob pravem času začel z raziskavo vseh teorij mednarodne proizvodnje. Njegovo delo je bilo zato pionirsko in zelo zahtevno. Na tem področju namreč ni nobenih slovenskih nastavkov ali del. To področje se nekako izmika ekonomistom, ker leži na vmesnem področju med poslovnimi vedami in industrijsko organizacijo. Izhod so našli ekonomisti v povezavi obeh področij, kar je izpeljal avtor z velikim obsegom svojega znanja. Za to mu je treba dati vse priznanje. Pohvaliti je treba zelo velik intelektualni trud, ki ga je vložil v študij obsirne svetovne literature ter v njeno pregledno razvrstitev. Delo je že zaradi majhnega obsega zahtevalo jasno definicijo krat-

kega opisa vsake teorije,¹ njenega bistva ter povezave z drugimi teorijami, iz katerih izhaja ter jih ali spreminja ali dopolnjuje. Pri tem je zanimivo, da se vsaka teorija lahko prilagodi malo pred nastankom ustreznemu dogajanju v ekonomski praksi. Empirična raziskovanja, ki so osnova teorije, so bila na teh področjih zelo temeljita ter so utirala pot oblikovanju vse bolj kompleksnim teorijam, ki so obsegale vse nastopajoče dejavnike.

Obseg skript je terjal racionalizacijo podajanja v zelo skrženi in zgoščeni obliki. Da ne bi bila prikrajšana njena jasnost, je avtor podajal zelo pravilno bralcu prepotrebna pojasnila z opombami pod črto. Pomen njegovega dela je v tem, da lahko iz posameznih teorij posnamemo tiste dejavnike, ki odločilno vplivajo na odločitve za tuje neposredne naložbe, kar je lahko kot navodilo vladi, kje s politiko vplivati na oblikovanje teh dejavnikov ter s tem pospešiti gospodarsko rast s tujimi sredstvi. Skripta so zato pomembne tudi za nosilce politično-gospodarskih odločitev in za preverjanje pravilnosti politike glede na prihodnji razvoj.

Pri empiričnih raziskavah o MTP bi moral avtor vključiti izsledke nordijskih držav, zbrane v knjigi *Technology and International Business* (1992), ki so jo izdali O. Granstrand, L. Hakanson in S. Sjolander, pri čemer so sodelovali tudi J. H. Dunning, P. Patel, K. Pavitt, J. Cantwell in R. D. Pearce, torej zelo znana imena, ki nastopajo v zadnjem času na tem področju, kot jih navaja tudi avtor.

Pri tem primeru se lahko tudi vprašamo, kaj sta bistvo in težišče prenašanja nekega dela znanja študentom: ali samo posredovanje znanja, bolj ali manj sistematiziranega – ali posredovanje pregleda nad znanjem, pri čemer podajamo komentar o pomanjkljivostih in prednostih teorije ter o poti k vse večji popolnosti v smislu dovršenosti, večje kompleksnosti in zato veljavnosti. Takšno pot je ubral avtor. To omogoča bralcu odpreti boljši vpogled v notranjo vrednost raznih teorij. Seveda pa je takšno delo zelo zahtevno, neprimerno težje in napornejše kot samo nizanje dejstev in podatkov. Takšno delo, kot je avtorjevo delo, ki je pred vami, je zato avtorsko s polnim pečatom osebnosti.

Marko Kos

¹ Skripta so osnova za izdajo obvezujoče knjige, ki naj bi predvidoma izšla leta 1996.

MILICA BERGANT

Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja

/Znanstveni inštitut FF, Ljubljana 1994, str. 239)

Znanstveni inštitut FF v Ljubljani je v letu 1994 izdal delo z naslovom *Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja*. Avtorica izdanega dela je dr. Milica Bergant. Avtoričino delo je s svojim izborom in obravnavo vsebinskih sklopov še posebej aktualno za strokovnjake, ki se ukvarja s preučevanjem znanstvene vede, imenovane Sociologija vzgoje. Pa ne le zanj. Izdano delo je lahko tudi nadvse zanimivo za branje še za druge strokovne profile: pedagoge, psihologe, sociologe, antropologe, filzofe. Skratka, gre za izdajo dela, ki lahko ima (bo imelo) zelo širok krog uporabnikov. Ti so navsezadnje lahko prav vsi, ki jih kakor koli zanima problematika razvoja našega šolstva. Tako v preteklosti, danes in tudi v prihodnje. In kar velja še posebej pridati, je: delo je lahko nadvse zanimivo za branje za mladino samo. Še posebej, kjer je govor o tematiki – Mladina v krizi identitete. Mladina se danes v obdobju pluralne socializacije srečuje z novimi problemi. S pridom lahko delo uporabi tudi profesor sociologije pri tematizaciji mnogih socioloških vsebin. Še posebej tistih, ki zadevajo mlade, njihovo identiteto, šolanje, socializacijo, vzgojo, vrednotno bogatitev itd.

Da je vse uvodno res veljavno, poskusimo v nadaljevanju dokazati s prikazom nekaterih avtoričinih razmislekov, vsebovanih v delu.

Avtorica opozarja na današnje srečevanje s spremembami intenzivne pluralne civilizacije. Zato je vse težja vključitev mladih v družbeno življenje. Pa tudi njihovo pedagoško oblikovanje. Ne gre pozabiti dejstva, ki je danes predvsem vidno v razvitih državah sveta, da imamo opraviti z najbolj izobraženo in razgledano mlado generacijo. »Dejstvo, vidno predvsem v razvitih državah sve-